

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. május 11.

LATIN NYELV

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

I. FORDÍTÁS

Cicero megfontoltságra inti a bírákat
(Cicero: *Pro L. Murena* 37, 80)

Nolite arbitrari mediocribus consiliis aut usitatis viis eos uti. ⁵| Non lex improba, non pernicioosa largitio, non auditum aliquando aliquod malum rei publicae quaeritur: ⁶| inita sunt in hac civitate consilia, iudices, urbis delendae, civium trucidandorum, nominis Romani exstinguendi; ⁷| atque haec cives, cives, inquam, si eos hoc nomine appellari fas est, de patria sua et cogitant et cogitaverunt. ⁴| Horum ego cotidie consiliis occurro, audaciam debilito, sceleri resisto: ³| sed moneo, iudices: in exitu iam est meus consulatus, ³| nolite mihi subtrahere vicarium meae diligentiae, ⁴| nolite adimere eum, cui rem publicam cupio tradere incolumem, ⁵| ab his tantis periculis defendendam. ³|

Maximálisan elérhető pontszám: 40 pont

A részpontszámokat egy-egy nagyobb gondolati egység végén tüntettük fel. A dolgozat értékelésében a pontszámokat mondatonként kell jelölni. A fordítást akkor tekinthetjük teljes értékűnek, ha a vizsgázó megértette mind a mondat nyelvtani szerkezetét, mind a helyét a kommunikációs folyamatban. Ha a kettő közül csak az egyik valósul meg, a fordítás nem teljes értékű. Ha a tévedés nem lehetetleníti el a szöveg alapvető tartalmának megértését, még akkor se vonjuk le a teljes pontszámot, ha annak oka alapvető grammatikai félreértés! Ha viszont a mondat szerkezetét felismeri a vizsgázó, de nem sikerül a jelentést a szöveggörnyezetnek megfelelően alakítania, teljesítménye nem lehet 50 százaléknál nagyobb. A magyar szöveg minőségével kapcsolatos szempontok: nem a szöveg „irodalmiságát” értékeljük, de csak akkor tekinthető a fordítás kifogástalannak, ha a magyar nyelv szabályai szerint megalkotható mondatokból áll. Értelmetlen mondatokra még akkor sem adhatunk 40 százalékot meghaladó pontszámot, ha a probléma láthatóan nem a latin nyelvi ismeretek hiánya miatt keletkezett. Figyelembe kell venni továbbá a mondatra adható összpontszám 20 százalékaig a szöveg koherenciáját. A szavak jelentését és a mondatok logikai hangsúlyát a szöveg globális megértéséből kell levezetnie a teljes értékű megoldásnak.

Az 1. mondat 5 pontjából 2 adható a *nolite* + inf. szerkezet helyes fordítására, 3 az *utor* ablativusos vonzatainak felismerésére és helyes fordítására. A 2. értékelési egységben a *quaeritur* passivumának megértése és elfogadható fordítása 2 pont, az *auditum aliquando aliquod malum* 2 pont, a mondat értelmes szerkesztése 2 pont.

Tájékoztató jellegű fordítás:

Ne gondoljátok, hogy köznapi terveket szőnek, és szokványos utakon járnak! Céljuk nem egy bűnös törvény vagy a káros pazarlás, nem az államot [elfogadható: köztársaságot] fenyegető valami olyan veszély [elfogadható: csapás, baj], amelyről már eddig is [elfogadható: valaha] hallottunk: tervek készültek, bírák, a város lerombolására, polgárainak legyilkolására és a római név eltörlésére, és saját hazájukról ezt polgárok, ha ezeket nem szentségtörés ezzel a névvel illetni, mondom, polgárok gondolják és gondolták. Terveikkel naponta szembeszállok [elfogadható: szembekerülök, találkozom], vakmerőségüket akadályozom [elfogadható: gyengítem], bűneik útjába állok; de figyelmeztetek titeket, bírák: a vége felé

közeledik a consulságom, ne fosszatok meg erőfeszítéseim [elfogadható: igyekezetem, iparkodásom] folytatójától [elfogadható: helyettesétől], ne fosszatok meg attól, akinek épségben kívánom átadni az államot, hogy megvédje mindezekről a veszélyektől [elfogadható: megvédendőit].

II. FELADATSOR

Általános tudnivalók:

Ahol teljes szótári alak megadása a feladat, csak hibátlan és hiánytalan megoldásra lehet pontot adni (részpont nem adható). Hasonlóképpen, ahol ragozott szóalakokat kell megadni, csak hibátlan és hiánytalan megoldás fogadható el.

1. Változtassa meg a megadott szókapcsolatok számát (egyes szám – többes szám)! (6 pont)

| | | |
|-------------------------|-------------------------|--------|
| animal avidum | <i>animalia avida</i> | 1 pont |
| fratris civilis | <i>fratrum civilium</i> | 1 pont |
| in manibus bonis | <i>in manu bona</i> | 1 pont |
| has res | <i>hanc rem</i> | 1 pont |
| illis spiritibus (dat.) | <i>illi spiritui</i> | 1 pont |
| quarum viarum | <i>cuius viae</i> | 1 pont |

2. Változtassa meg a *tego 3 texi tectum* ige megadott alakjainak actióját (imperfectum – perfectum)! (6 pont)

| | | |
|--------------|-----------------------|--------|
| tegunt | <i>texerunt</i> | 1 pont |
| texero | <i>tegam</i> | 1 pont |
| tegatis | <i>texeritis</i> | 1 pont |
| tegemini | <i>tecti 3 eritis</i> | 1 pont |
| tegereris | <i>tectus 3 esses</i> | 1 pont |
| tecti eramus | <i>tegebamur</i> | 1 pont |

3. Egészítse ki a mondatokat a megadott szavak fokozott alakjaival! (3 pont)

Az elefánt nagyobb az egéرنél.
Elephantus *maior* (magnus 3) est mure. 1 pont

A jóllakott földműves boldogabban dolgozik.
Agricola satur *beatior* / *beatius* (beatus 3) laborat. 1 pont

Cornelia, a Gracchusok anyja a legnemesebb asszony volt.
Cornelia, mater Gracchorum femina *nobilissima* (nobilis 2) erat. 1 pont

4. Képezze a *quaero 3 quaesivi quaesitum* ige kívánt alakjait! (4 pont)

| | | |
|--|--------------------|--------|
| infinitivus perfectus activi | <i>quaesivisse</i> | 1 pont |
| participium imperfectum activi sing. genitivus | <i>quaerentis</i> | 1 pont |
| supinum ablativus | <i>quaesitu</i> | 1 pont |
| gerundium ablativus | <i>quaerendo</i> | 1 pont |

5. **Két összetett mondatot olvashat ebben a feladatban. A vastag betűvel szedett szövegrészt rövidítse a lehetőségeknek megfelelően igenévvél vagy igeneves szerkezettel! Egy helyes megoldás elegendő. (6 pont)**

Caesar in Britanniam transiit, **ut socios Gallorum puniret.**
(*punio 4 punivi punitum* = megbüntetni)

*socios Gallorum puniendi causa / sociorum Gallorum puniendorum causa /
ad puniendum socios Gallorum / ad puniendos socios Gallorum /
socios Gallorum punitum / socios Gallorum puniturus* 3 pont

Postquam Britannos terruit, Caesar in Galliam rediit.
(*terreo 2 terrui territorum* = megrémíteni)

Britannis territis 3 pont

6. **Két összetett mondatot olvashat ebben a feladatban. Válaszoljon az alárendelt mellékmondatok állítmányaira vonatkozó kérdésekre! (5 pont)**

a) *Aeneas interrogavit deam matrem, ubi venisset.*

Milyen fajta alárendelt mellékmondatban szerepel az állítmány?
függő kérdés / kérdő tárgyi alárendelés 1 pont

Miért van az állítmány perfectumban?
előidejűség 1 pont

Miért van az állítmány praeteritum igeidőben?
a főmondat múlt idejű 1 pont

Hogyan kellene átalakítani a mellékmondat állítmányát, ha a mondatot így alakítanánk át:
Aeneas interrogat deam matrem, ubi venerit 1 pont

b) *Discipuli Romani linguam Graecam didicerunt, ut bene educati viderentur.*

Milyen fajta alárendelt mellékmondatban szerepel az állítmány?
célhatározói alárendelés 1 pont

7. **Adja meg a teljes szótári alakját annak a latin szónak, amelyből a következő szavaink eredhetnek! (3 pont)**

kántor *cano 3 cecini can(ta)tum / cantor –oris m. / egyéb az énekléssel kapcsolatos latin szó teljes szótári alakja* 1 pont

fráter *frater –tris m.* 1 pont

páciens *patior 3 passus sum / egyéb vele rokon, a tűrésre utaló szó teljes szótári alakja* 1 pont

8. **Figyelje meg, milyen képzési szabály segítségével jött létre a megadott igéből a főnév. Írjon még két példát hasonló képzésű főnévre! (2 pont)**

rego 3 rexi rectum = kormányozni, vezetni → *rector* = kormányzó, vezető

bármely a latin szótárak szerint létező, -tor képzővel igéből képzett főnév
elfogadható 1+1 pont